

## **Opponensi vélemény Vókó György „Bűnelkövetők jogkorlátozása jogállamban” c. doktori értekezéséről**

Tisztelt Bíráló Bizottság, Jelölt Úr, Kedves Kollégák!

Engedjék meg mindennek előtt, hogy idézzek egy tanulmányból:

„Európában újra napirendre került a börtönreform kérdése. Tagadhatatlan, hogy már a század eleje óta többféle javítást hoztak be a fegyházak kormányzásába és kezelésébe, s különösen a foglyok [...] szükségletei és az emberesebb bánásmód tekintetében nagy haladás volt észlelhető a korábbi állapotokhoz képest.

De tapasztalni kellett, hogy a penitentiárius (javításon, rehabilitáción alapuló) kezelés nem egyedül emberiség kérdése, s nem is szabad hogy csupán az legyen. A jobbító törekvések egyáltalán nem fogyasztották a büntettek számát, sőt a kedvezőbb bánás inkább csak növelte a törvényszegések áramlatát. Az ennek meggátolására tett intézkedések tehát, mint a társadalom biztonságának és nyugalmanak lényeges kérdései, parancsolólag követelték a megoldást. [...]

A börtönreform terén a pezsgő tudományos és gyakorlati mozgalom [...] több mint félszázad óta öltött nagyobb mérvet, s ami legfontosabb nemzetközi jelleget.

Az egész emberiség, s nem egyes országok s népek ügye ez, s ezért legsikeresebben [...] az összes polgárosult államok kormányainak hasonló eljárása útján vihető előre, fenntartva a nagy vezérelvek egysége mellett azokat az eltéréseket, amely a népek különböző jelleme, vérmérséklete, s műveltségi foka szükségessé tesz.”<sup>1</sup>

Ezeket a nyilvánvalóan ma is időszerű sorokat Tóth Lőrinc, jogtudós-akadémikus és író 1885-ben 115 évvel ezelőtt vetette papírra. Írását többek között az a nemzetközi börtönügyi kongresszus inspirálta, amely - ismét idézem - "Európa szerte ismert szakférfiak" közreműködésével "céljaul tűzte ki a börtönstatisztikát gyűjteni, s ezáltal értesülést szerezni a különféle börtönrendszerek hatásáról, összehasonlítani a büntetés, s a foglyokkal történő

---

<sup>1</sup> TÓTH Lőrincz: Emlékezések a Nemzetközi Börtönügyi Kongresszusra Budapest, 1886 Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia (Értekezések a társadalmi tudományok köréből, nyolcadik kötet IV. szám) 14-15. old.

bánásmód többféle nemeinek gyakorlati hatásait, s a bűnöknek úgy a megtorlására mint a megelőzésére szolgáló módszereket. Felhagytak a meddő munkával, hogy csupán elméleti vitatkozások útján oldják meg a börtönügyi kérdéseket, s mindenek előtt arra törekedtek, hogy hiteles felvilágosításokat szerezzenek a különböző államok büntető intézeteinek állapotáról, a bűnöket és a büntetéseket illető gyakorlati tapasztalatokról, a nyert eredményekről, s az akadályokról, melyeket ezeknek elérése végett le kellett győzni."

**1.** Nos, az azóta is tartó jobbító szándékú vitáknak hazánkban az egyik „Európa szerte ismert szakfőírője” a ma tárgyalt doktori értekezés készítője, korábban pedig hűzágpótló magyar és idegen nyelvű monográfiák és mind számukat, mind tartalmukat tekintve jelentős szakcikkek szerzője, nem mellesleg hosszú évtizedek óta gyakorló ügyész, Vókó György professzor.

Ha végigtekintünk a jelölt büntetés végrehajtási jog tárgykörében végzett munkásságán, s ha ismerjük ennek tárgyiasult eredményeit, nem juthatunk más következtetésre, mint arra, hogy e disszertáció voltaképpen a szerző eddigi életpályájának tudományos szintézise, összegzése. Szinte minden sorát a választott terület iránti elkötelezett szeretet, a szakma feltétlen tisztelete, a múlt értékeinek megőrzésére, s a jelen állapotainak jobbítására való törekvés hatja át.

A disszertáció műfaja nem határozható meg könnyen, de nem is kell mindent mindenáron a megszokott egyen-skatulyák valamelyikébe belegyömöszölni. Ez a dolgozat egyszerre tudományos mű, alapos kodifikációs előtanulmány, helyenkénti kritikától sem mentes helyzetértékelés, és nagy ívű kultúrtörténeti összeállítás. Korábban nem született ilyen komplex, a magyar büntetés-végrehajtási viszonyokat történeti perspektívából vizsgáló, az aktuális helyzetképet az Európai igényekkel összevető, és jövő feladatait is felvázoló mű.

Élvezettel olvastam, s remélem, erre kedve és módja lesz másoknak is.

**2.** A büntetés-végrehajtás tudományos igényű elemzésének változatlan és egyre növekvő aktualitásához nem férhet kétség. Tanszéki elődöm, a pécsi büntetőjogi műhely Európa szerte elismert és megbecsült reprezentánsa, Földvári József fogalmazta meg, hogy a büntetőjog fejlődésében a XVIII. és XIX. század még inkább a bűncselekmény-tan fogalmainak és rendszerének fejlődése terén hozott újat. A XX, és különösen a XXI. Század azonban a pönológiáé lesz. S valóban: nem véletlen hogy a büntetések és intézkedések rendszere, s azok hatékony alkalmazása mind jelentősebb szerepet kap a bűnügyi tudományok művelésében, de

más jogágakban is. A büntetéstan, s vele a büntetés-végrehajtás hétköznapijaink központi, meghatározó kérdésévé vált. A szegedi büntetőjogi iskola vezetője, Nagy Ferenc professzor e téren kifejtett munkássága mellett elegendő a processzualista Kabódi Csaba, a jogtörténész Mezey Barna, vagy a pszichológusi végzettségű Boros János műveire gondolnunk.

S vannak szerencsére olyanok is, akik a mindennapok gondokkal terhes gyakorlata mellett igyekeznek tevékenységük tudományos eredményeit is összegezni, közkinccsá tenni. Mai vitánk, értékelésünk egy ilyen kiváló műről szól. Indokoltnak vélem hangsúlyozni, hogy a jelölt a magyar tudományos közéletben a bírák és az ügyészek közül talán az első, aki gyakorló jogászként pályázik az akadémiai doktori cím elnyerésére.

Előrebocsátom, a teljes dolgozat részletes értékelésére már terjedelménél fogva sincs módom, ezért csak néhány érdekes, fontosnak vélt, esetleg vitát kiváltható kérdéskört kívánok kiemelni.

**3.** A mellékletekkel együtt közel 800 oldalas mű öt fő részre, ezen belül tizenöt fejezetre oszlik. A szerkezet általában jól áttekinthető és követhető, a helyenkénti imponálóan nagy adathalmaz ellenére.

A történeti visszapillantást a mai büntetési teóriák bemutatása követi, majd a nemzetközi helyzetkép felvázolása után az aktuális hazai jogi helyzet összetevőit ismerhetjük meg, végül a büntetés-végrehajtás során érvényesülő jogok és azok garanciáinak elemzése következik

A művet mintegy 700 forrást tartalmazó irodalomjegyzék és szemléltető táblázatok tucatjai zárják le. A szerző korábbi műveiben is jól érzékelhető igényességét, alaposágát, gondolatgazdag fejtegetéseit ismerve az imponálóan nagyszámú forrásanyagot nem csupán feltüntette, hanem valóban ismeri is, érdemben fel is használta.

a) A történeti rész első fejezete mindössze másfél oldalas, s ez talán nem áll arányban a fejezet összetett, három soros címével. A további részek azonban a szerkezeti arányosságot tekintve is kárpótolják az olvasót.

Az áttekintés nem hagyományos száraz történelmi kronológiát kínál, az elvek és intézmények kontinuitásának, fejlődésének bemutatásakor magától értetődő természetességgel került egymás mellé pl. a testi büntetés „karrier-története” kapcsán Gaius, Mózes, Szent István vagy Mária Terézia.

b) A III. fejezetben (az utóbbi száz év történelmi viharainak hatása a büntetési rendszerre és annak végrehajtására) a sok helyütt még mindig az egyébként indokolt historikus szemlélet tanúi vagyunk. Az egyes intézményeket keletkezésük, változásuk folyamatában ismerhetjük meg. Emeljünk ki e tartalmas fejezetből, szinte találomra egyetlen kérdést.

A szerző a *kényszergyógyítás* intézményét a kezdetektől egészen 2009-es megszüntetéséig nyomon követi, a *kényszergyógykezelés* legújabb fejleményeit azonban nem érinti (123. old.)

Pedig szívesen olvastam volna a jelölt véleményét arról a Legfelsőbb Bíróságot is megjárta kérdésről, hogy a kényszergyógykezelés relatíve határozott tartamú intézkedéssé válása – átmeneti rendelkezés hiányában – vonatkozik-e módosítás előtt elrendelt intézkedésekre is. A kérdést a legfőbb bírói fórum nemlegesen döntötte el, amit magam vitathatónak tartok.

Nézetem szerint ugyanis a „nulla poena sine lege” elve nem korlátozható a törvényben egyáltalában nem szereplő, a jogalkotó által nem szabályozott, vagy már korábban hatályon kívül helyezett joghátrány *kiszabásának*, *alkalmazásának* tilalmára, a tilalomnak nyilvánvalóan vonatkoznia kell az ilyen büntetési (intézkedési) nem (mérték) *végrehajtására* is.

Ezt nem csak az emberiség és méltányosság indokolja hanem a jogbiztonság igénye is.

Ellenkező felfogás oda vezetne, hogy a törvényben már nem létező, de korábban kiszabott, végre nem hajtott és még el nem évült joghátrányokat az elévülési időn belül végre kellene hajtani, pl. a halálbüntetés eltörlésekor a jogalkotó esetleges feledékenységé vagy felkészületlensége folytán mellőzött „átmeneti rendelkezés hiányában” a siralomházban ülő elítélteket is ki kellene végezni, stb.

További érv, hogy ha a folyamatban lévő végrehajtások során nem alkalmazzuk a maximális időtartamra vonatkozó előírást, akkor markáns és semmivel nem indokolható különbséget teszünk a kényszergyógykezelésüket 2010. május 1. napja előtt illetve ez után megkezdő személyek jogi helyzete között. Utóbbiak biztosan számíthatnak az intézkedés megszüntetésére, az előbbieket nem. Ez nem csupán a határozatlan idejű szankció bizonytalanságából adódó emberiségügyi szempontok miatt kifogásolható, hanem súlyosan *diszkriminatív* is.

c) A szerző az V. fejezetben imponáló alapossággal, ugyanakkor lényegre törően elemzi a büntetés célját, rendeltetését érintő mai felfogásokat. Figyelemre méltó, hogy ezek alig tesznek többet, mint korszerűbb formában megismétlik, aktualizálják az abszolút és relatív teóriák különféle már évszázadokkal ezelőtt kialakult klasszikus változatait.

Vókó György a „semlegesítést célzó büntetés” doktrínája kapcsán foglalkozik a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés problematikájával, s arra a következtetésre jut, hogy „...az európai büntetőjogi gondolkodás olyan fázisba jutott, amelyben a tényleges életfogytiglani szabadságvesztés (TÉSZ) létjogosultsága gyakorlatilag megszűnt”.

Sajátos ellentmondásnak tűnhet, hogy új Alaptörvényünk viszont kifejezetten hitet is tett az örökös fogság intézménye mellett. Ez a disszertáció végső formába öntésekor legalábbis a kérdéskör ismételt és alaposabb áttekintését és talán a megközelítés pontosítását indokolja.

Magam úgy vélem, nem önmagban a „TÉSZ”-nek, hanem annak a felfogásnak a létjogosultsága szűnt meg, amely az örökös fogság kimondását a feltételes szabadság egyszer és mindenkorra történő kizárásával kapcsolta össze.

Életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása - s a szabadságelvonásnak akár az elítélt haláláig történő kiterjesztése - társadalomvédelmi okokból továbbra is indokolt lehet. Nem ez az alkotmányossági kérdés. A szabadulás reményének teljes és végleges megvonása azonban nem tehető alkotmányossá. Így foglalt állást 1977-ben a német Alkotmánybíróság, 1993-ban az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága és nem olyan régen az Emberi Jogok Európai Bírósága is.<sup>2</sup>

(A Miniszteri Bizottság említett ajánlását egyébként a szerző – dolgozata második felében (702. old.) – meg is említi, a korrekt ismertetés kapcsán legfeljebb az az alcím kifogásolható,

---

<sup>2</sup> Vö. BVerfG 21.06. 1977- 1 BvL 14/76 („lebenslange Freiheitsstrafe ist verfassungsmäßig, wenn dem Verurteilten (über die Aussicht auf Begnadigung hinaus) die Möglichkeit einer Strafaussetzung verbleibt”), valamint

*Kafkaris v. Cyprus*, no. 21906/04, judgment of 12 February 2008. Eszerint szintén nem az életfogytiglani büntetés önmagában, hanem a szabadulás reményének (vagyis a feltételes szabadságra bocsátás esélyének) teljes hiánya mond ellent az Egyezmény 3. cikkének. Az, hogy a köztársasági elnöki kegyelem ilyen reménynek (*prospect*) számítható be, attól függ, hogy ténylegesen történnek-e ilyen kegyelmi döntések. [Tehát hogy volt, vagy van-e ilyenekre egyáltalán konkrét példa. (T.M.)]

Lásd még az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága 2003 szeptember 24-én elfogadott ajánlását: Rec(2003)22 on conditional release (at the 853rd meeting of the Ministers’ Deputies) II.4a: „the law should make conditional release available to all sentenced prisoners, including life-sentence prisoners”.

amely a feltételes szabadság kedvezményének általános biztosítását, s nem feltételeinek megvizsgálását szorgalmazza.)<sup>3</sup>

Az életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása és a szabadulás legkorábbi időpontjának eldöntése ma is és a jövőben is az ítélkező bíróra kell tartozzon. Ő ilyenkor – helyesen – értékkel és súlyoz. Ha azonban egyszer és mindenkorra kizárja a feltételes szabadulás kedvezményét, akkor emellett bizonytalan megalapozottságú prognózisba is bocsátkozik. Kimondja, hogy „soha”, amit a komplex büntetési célok helyes mérlegelése esetén *akkor, ott és még* nem tehetne meg. Nem zárható ki, hogy egy fiatal felnőtt korában elítélt személy 20-30 év után sem érdemes a szabadulásra, ennek felülvizsgálatát viszont éppenséggel nem szabad kizárni.

Megfontolásra érdemes javaslatként a szerző figyelmébe ajánlom, hogy a megalapozott döntés érdekében talán a jelenlegi BV-bírói rendszer is továbbfejleszthető. Az egyik megoldás pl. az lehetne, hogy a büntetési céloknak megfelelő, differenciáltan megállapított idő letöltése után (ami legalább eléri, de inkább meghaladja a határozott ideig tartó szabadságvesztés maximumát) az elítélt kérelmére alapos, akár több lépcsős és több szakterület bevonásával zajló vizsgálat döntene a további szabadságelvonásról. Ennek során esetleg egy büntetés-végrehajtási szakemberek, bírák, ügyészek, védők, pszichológusok, szociológusok, pedagógusok bevonásával működő grémium gondos mérlegelés alapján, előzetes véleményeket beszerezve foglalna állást az „életfogytig tartó szabadságvesztés” további (újabb vizsgálatig) történő fenntartásáról vagy a *feltételes* szabadon bocsátásról. Az életfogytig elítéltnak tehát az ítélkező bíró által meghatározott idő eltelte után nem a szabadulásra, hanem a felülvizsgálatra lenne joga. A büntetés tarthat életfogytig, a szabadság reményének megvonása nem.

A felülvizsgálat lehetőségét egyébként új Alaptörvényünk sem zárja ki. Talán jobb lett volna, ha ezt mégis pozitív formában is kimondta volna: „Személyes szabadságtól való végleges megfosztás kimondására csak súlyos erőszakos bűncselekmény elkövetése miatt kiszabott jogerős bírósági ítélet alapján kerülhet sor. Az ilyen döntés törvényben meghatározott módon (és időszakonként) felülvizsgálható.” Eszerint (szélsőséges, de megindokolható) esetben az

---

<sup>3</sup> A kérdéses alcím így hangzik „Feltételes szabadon bocsátást minden fogvatartott számára” Helyesebb lenne így: Minden fogvatartottnak lehetősége legyen feltételes szabadon bocsátása lehetőségének időszakonkénti felülvizsgálatára”.

elítéltek legsúlyosabb csoportja élete végéig rács mögött maradhat. De hogy indokolt esetről van-e szó, azt egy esetleg 21 éves ember ügyében ne eleve az ítéletben döntsék el. Mert nem is lehet.<sup>4</sup>

d) A VI. fejezet kapcsán vagy talán leginkább e fejezet ürügyén indokoltnak vélem, hogy egy olyan körülményről is szót ejtsék, amely már a dolgozat korábbi résziben is lankadatlan figyelemre ösztönözte, de egyben talán kényszerítette is az olvasót. Nevezetesen: a tanulmány némelyik egysége, olyan mennyiségű és minőségű, ráadásul gyakran heterogén összetételű információ-halmazt tartalmaz, hogy helyenként talán megfontolható lett volna további tagolással, alcímekkel, tipográfiai megoldásokkal is az olvasó kedvében járni.

A szerzőn ugyanis mindvégig érzékelhető az a törekvés, amit kiváló idegenvezetők vagy elhivatott kincsgyűjtemény-igazgatók munkájában is megfigyelhetünk. A hatalmas ismeretanyagot nem öncélú, és csak önmagát megtermékenyíteni hivatott tudásként kezeli, nem őrzi és rejtegeti mint Harpagon a kincses ládáját; ellenkezőleg, látni valóan akkor boldog, ha mindenkihez eljuttathatja, általa valamennyiünket gazdagíthatja.

Ez azonban helyenként megbocsátható módon tematikai eklekticizmushoz vezet és néha talán azt is kérdésessé teszi, valóban sikerült-e egy-egy problémakört valóban a szükséges mélyégében feltárni. A VI. fejezet pl. elsősorban a témába vágó hazai elméleti alkotások tudományt teremtő hatásának, a jogállami követelmények helyzetének és igényeinek bemutatását igéri, de a nagy magyar elődök és kortársak munkájának megemlézése mellett itt olvashatjuk Günther Kaiser vagy Hans-Heinrich Jeschek gondolatait, hogy azután megismerkedhessünk a bűnözés hazai struktúrájának alakulásával, a büntetések és intézkedések arányainak változásával vagy még az új büntetés-végrehajtási intézetek telítettséget csökkentő hatására vonatkozó fejtegetésekkel is. Csak erősen összpontosított figyelem árán képes az olvasó mindezt azonos gondolati síkon kezelni (hacsak nem a „jogállami követelmények” mindent mindennel összekötni képes fogalma az egységes logikai

---

<sup>4</sup> A szerző is egyetért azokkal a strasbourgi döntésekkel, amelyek ennek szellemében nyilvánították ki, hogy a veszélyesség és a kriminogeneitás nem szükségképpen állandó jellemzője az elítélteknek, az idők folyamán változhat. ( X Egyesült Királyság elleni ítélete, 1981 november 5, Weeks Egyeült Királyság elleni ítélete, 1987 március 2, Thynne, Wilson és Gunell Egyesült Királyság elleni ítélete, 1990 október 25.) Szükséges és elengedhetetlen ezért, hogy minden ország rendelkezzen olyan eljárásjogi instrumentumokkal, amelyek a körülmények változatlanságát vagy változását képesek feltárni. Ezeket a vizsgálatokat meghatározott időszakonként, illetve a körülmények függvényében meg kell ismételni.

sodrásirány) , meglehet azonban, az olvasó követhetőséget érintő nehézségeiről nem a szerző tehet.

e) A IX. fejezet azért imponáló a számomra, mert a nemzetközi kitekintés körében Vókó professzor úr nem a megszokott, általában nem sok haszonnal kecsegtető országokéinti ismertetés módszerét választja. Modellekről olvashatunk (pl. a skandináv, az angolszász, vagy dél-európai országok gyakorlatáról), s az összehasonlítás nem lezáró összegzés, hanem mindvégi jelenlévő értékelési módszer.

f) A XV. Fejezet 3 pontjában – a CPI ajánlásaival ezúttal is összhangban - szinte kimerítő kritikai elemzés olvasható az elítéltek egészségügyi, indokolt esetben pszichiátriai ellátásáról. Hiányérzetem nincs, legfeljebb talán magam részletesebben foglalkoztam volna az orvosi ellátás mellett a szabadságvesztésre ítélt személyek mentális, pszichés kezeléséről is. Jól tudom, a hasonló igények felvetésekor rendszerint felhőrdül a „vox populi”: „nehogy már az állam (értsd: mindannyiunk) pénzén börtöntölteléknek lelkét istápoljuk”. Ám ha tovább látunk az orrunknál, kiderülhet, hogy egy pillanatig sem közömbös, képesek vagyunk-e a börtönviszonyok között mind markánsabban jelentkező depresszió helyett perspektívát kínálni, megteremteni a pozitív távlatok alapjait, s ezáltal azt, hogy a szabadulók olyan mentális állapotban kerüljenek ki, amelyek nem a visszaesés, hanem a társadalmilag elfogadott és támogatható minták, a reszocializáció irányába terelik őket. Az arra rászorulóknak pszichológiai kezelése, sérült személyiségük karban tartása, tehát nem „bűnözőknek tett elvtelen kedvezmény”, hanem valóban össztársadalmi érdek.

4. A dolgozat kiváló stílusa csak ritkán, és csak ott törik meg, ahol a szerző külföldi szakcikkekből idéz. E helyeken talán – akár az olykor körülményes mondanivaló némi leegyszerűsítése árán is - bátran változtathatott, tömöríthetett volna az eredeti megfogalmazásokon. „A büntetés értelméről elmélkedés” cím alatt ismertetett elmélet (156-157. oldal) jeles külföldi reprezentánsa például a tőle származó szó szerint idézett eszmefuttatásban számos stílus-törés és képzavar árán, némiképp ellentmondásos módon fogalmazza meg a börtön-nihilizmus, és az idő-tényező kapcsolatát. Megtudhatjuk pl. hogy az elítélt „önmagán kívüli magába süllyedése” parancsba adja valamiféle „állványzat

felállítását”, ami „mélyen destruktív, de nem fáj, vagy alig, nincs benne értelem.” Szóval a haszontalan idő, depresszióra hajlamosít. A munkátlanság, azoknak a lehetőségeknek a hiánya, amelyek kitörést jelenthetnének abból, hogy az elítéltek kizárólag újra és újra saját kilátástalannak de legalábbis elrontottnak vélt sorsukon rágódjanak, valóban sajátos nihilizmust eredményezhet<sup>5</sup>. Ezt pedig a szerző is érzékeli, magam az imént legfeljebb nyomatékosítani igyekeztem a veszélyt.

**6. Végül néhány a dolgozat értékeit és érdemeit nem érintő kisebb pontatlanság:**

a) Churchill, Dosztojevszkij és Mandela börtönviszonyokról megfogalmazott gondolatai nagyon fontosak és találóak. Annyira azonban talán mégsem, hogy a szerző a dolgozat három különböző helyén is változatlan formában idézze ezeket (a 8., a 299. és a 735. oldalon). Leginkább talán a dolgozat elején vagy zárásaként lehetnének indokoltak.

b) A táblázatok hasznos információkkal szembesítik az olvasót. Nem ártott volna azonban szorosabb kapcsolatot teremteni a szöveg és az egyébként informatív grafikonok, táblázatok között. Ez a pénzbüntetés vagy a pártfogó felügyelet alakulása kapcsán megfogalmazott fejtegetéseknél világos (a szöveg maga is utal pl. a megállapításokat igazoló 8-9. táblázatra) máshol azonban nem. A dolgozat szövegében tehát sokszor nincs utalás a mondanivaló alátámasztására hivatott és alkalmas mellékletekre.

---

<sup>5</sup> A szerző itt FRIZE Nicolas francia szerzőt idézi. Nekem rokonszenvesebb – bár nem teljesen ugyanazt írja le – amit egyszer SZABÓ András mondott el egy konferencián a „börtönidő” sajátosságairól. „Azt hiszem én vagyok az egyetlen e teremben, aki elítéltként volt börtönben...Kilenc hónapot töltöttem magánelzárásában. Érdekes megfigyeléseket tettem, ami talán megerősíti az életfogytig tartó szabadságvesztés elutasítását. Az első, amire emlékszem, - az idő tárgyasulása. Arra tehát, hogy miként vált számomra az idő dologgá, kézzel fogható történések sorává. Az egyhangúságot a reggeli, az ebéd, a vacsora, meg a délutáni séta törte meg, és még valami, a közelben volt egy templom, a Margit-körúti Ferences-templom, és annak a harangja is behallatszott a cellámba. Ezek jelentették számomra az időt...Ezek a jelek voltak maga az idő, amit más módon nem tudtam érzékelni...S arra is emlékszem, hogyan próbáltam még védekezni az egyhangúság ellen, furcsa, hogy még az álmaimat is tudtam befolyásolni. Ha napközben az járt a fejemben, hogy a családommal egy dunai kiránduláson vagyok, akkor éjjel tényleg erről is álmodtam...Nos, rólam gyakran mondják, és lényegében így is van, hogy a tettarányos, a jogépséget biztosító, a megtorló büntetőjog híve vagyok. De mindez nem jelenti azt, hogy a kegyetlen szankciók híve is lennék. Akit megfosztanak mind a rövid, mind a hosszú távú kilátásoktól, a reménytől, a perspektíváktól, azzal szemben valóban embertelen, igazolhatatlan büntetést alkalmaznak. Ez pedig nem szolgálhatja a jogépséget...” ( Elhangzott a 2007. évi balatonfüredi OTDK Büntetőjogi Tagozat II. szekcióülésén, 2007 április 24.-én). Érdekesekek ezzel kapcsolatban még FIÁTH Titanilla gondolatai is (Időélmény a börtönben. Belügyi Szemle 2010/12. szám)

Nem teljesen világos emellett, hogy a „bűnözés területi térképeiről” készült vagy a „mentesítés – bűnügyi nyilvántartás” joghátrányok súlyához igazodó fokozatos szigorát szemléltető – táblázatok, pontosan mely megállapítások alátámasztására hivatottak.

Tisztelt Kollégák !

Opponensi véleményem bevezetőjében a XIX. század második felére tekintettem vissza. Hadd tegyem ezt zárásként is, szinte ugyanazt az évet, de egy másik jeles jogtudósunk gondolatait választva.

Balogh Jenő 1887-ben a büntetés-végrehajtás – elsősorban a börtönügy – művelése terén jelentkező egyik legfontosabb feladatnak tekintette, hogy „a börtönismének, mint tudománynak hazai talajon való előbbre vitelével és a külföld e téren jelentkező haladásának megismertetésével anyagot kell szolgáltatnia hazai gyakorlati szakembereknek gondolkodásra, újításokra, továbbképzésre.”<sup>6</sup>

E feladat a XXI. század elején nem kevésbé időszerű. És meggyőződésem, hogy eredményes teljesítéséhez Vókó György kitűnő, számos új tudományos értéket felvonultató tanulmánya jelentős mértékben hozzájárulhat.

Javaslom részére a tudományos fokozat odaítélését.

Budapest, 2011. június 24.

Dr. Tóth Mihály

DsC habil. tanszékvezető egyetemi tanár

---

<sup>6</sup> BALOGH Jenő: Börtönügyi viszonyaink reformjához. Magyar Jogászegyleti Értekezések. Franklin társulat könyvnyomdája, Budapest, 1888. 108. old.